

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย” มุ่งศึกษาวิธีการคัดเลือกนักแสดงเพื่อสวมบทบาทตัวละคร เพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลของภาพตัวแทน (representation) ทั้ง 3 ระดับ คือ ภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบ ในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย รวมถึงปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่ออิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดงด้วย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องภาพแบบฉบับ (Types) ภาพตายตัว (Stereotypes) และภาพต้นแบบ (Archetypes) และแนวคิดเรื่องการคัดเลือกนักแสดง (Casting) เป็นแนวคิดหลักในการทำความเข้าใจอิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ โดยศึกษาจากการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ตัวอย่าง 5 เรื่อง ได้แก่ เจ้าสาวกัลวีน นางฟ้าไร้ปีก มังกรเดี๋ยวตาย นางฟ้าเดินดิน และอุณโอรัก

ในการศึกษาวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลเป็นหลัก คือ กลุ่มบุคคลผู้มีบทบาทในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแหล่งข้อมูลประเภทสื่อทัศนวัสดุ ได้แก่ เทปโทรทัศน์และวิดีโอซีดี และสิ่งพิมพ์ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มบุคคลผู้มีบทบาทในการคัดเลือกนักแสดง พบว่า กลุ่มผู้มีบทบาทในการคัดเลือกนักแสดง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารบริษัท ฝ่ายจัดหาและคัดเลือกนักแสดง ผู้กำกับหรือผู้ช่วยผู้กำกับ ผู้เขียนบท และผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ แต่หากบริษัทผู้ผลิตมีลักษณะการดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์แบบเช่าช่วงเวลาของสถานีโทรทัศน์ ไม่ใช้การรับจ้างผลิต ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์จะไม่มีบทบาทในการคัดเลือกนักแสดงเลย ในส่วนของผู้เขียนบทซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีปรากฏชัดเจนว่าเป็นผู้มีบทบาทร่วมในการคัดเลือกนักแสดงด้วยนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนบทกับฝ่ายผู้ผลิตละคร ละครโทรทัศน์บางเรื่องก็อาจไม่ให้ผู้เขียนบทเข้ามามีส่วนในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดเลือกนักแสดงด้วยก็เป็นได้

ขั้นตอนและวิธีการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์

การศึกษาวิธีการคัดเลือกนักแสดงเพื่อสวมบทบาทตัวละครต่างๆ สามารถแบ่งขั้นตอนในการคัดเลือกของแต่ละบริษัทได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ การศึกษาตัวละครและวางแผนกำหนดบทบาทตัวละคร การพิจารณาสรรหานักแสดง และการตัดสินใจคัดเลือกนักแสดง

1. การศึกษาตัวละครและวางแผนกำหนดบทบาทตัวละคร

กระบวนการคัดเลือกนักแสดงของแต่ละบริษัท โดยหลักๆ จะเริ่มจากผู้มีบทบาทในการคัดเลือกนักแสดงระดับบริษัทผู้ผลิต ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของตัวละครในเรื่อง โดยอ่านจากบทประพันธ์เป็นอันดับแรก จากนั้นจึงศึกษาจากเอกสารบรรยายลักษณะตัวละคร หรือ “ไบคาแรกเตอร์” ที่ผู้เขียนบทได้บรรยายลักษณะตัวละครและรายละเอียดสำคัญต่างๆ ไว้ นอกจากนั้นต้องวางแผนกำหนดบทบาทในการดำเนินเรื่องราวของตัวละครแต่ละตัวด้วย

ในการตีความลักษณะตัวละครว่าตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะอย่างไร ทั้งด้านรูปร่าง สันฐาน บุคลิกนิสัยใจคอ การแต่งกาย นอกจากผู้คัดเลือกจะอ้างอิงลักษณะของตัวละครจากทั้งบทประพันธ์และบทโทรทัศน์ที่ได้เพิ่มเติมรายละเอียดของตัวละครลงไป ยังได้อ้างอิงจากประสบการณ์การรับรู้ ความเข้าใจของตนเองที่มีต่อลักษณะคนกลุ่มต่างๆ รวมถึงความคาดหวังที่มีต่อตัวละครตัวนั้นด้วยว่าควรจะเป็นอย่างไร ตัวละครบางตัวที่ไม่ปรากฏในบทประพันธ์ หรือบทประพันธ์กล่าวถึง แต่ไม่มีรายละเอียดหรือมีรายละเอียดไม่มาก ผู้คัดเลือกก็จะจินตนาการถึงลักษณะตัวละครนั้นๆ ขึ้นมาใหม่หรือเพิ่มเติมจากเดิม เมื่อต้องสรุปลักษณะตัวละครให้ชัดเจน ผู้คัดเลือกจะแลกเปลี่ยนมุมมองและความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อให้เข้าใจลักษณะตัวละครให้เป็นไปในทิศทางเดียว

2. การพิจารณาสรรหานักแสดง

เมื่อทำความเข้าใจตัวละครและวางแผนกำหนดบทบาทตัวละครแล้ว ผู้คัดเลือกนักแสดงก็จะพิจารณาสรรหานักแสดงที่เหมาะสมมาสวมบทบาทตัวละครแต่ละตัว โดยพิจารณานักแสดงจาก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักแสดงอาชีพและเป็นนักแสดงอิสระ ซึ่งไม่สังกัดช่องหรือบริษัทผู้ผลิตละครรายใด กลุ่มนักแสดงอาชีพ ซึ่งเป็นนักแสดงในสังกัดของสถานีโทรทัศน์หรือบริษัทผู้ผลิต กลุ่มนักแสดงหน้าใหม่ และกลุ่มนักแสดงจากบริษัทจัดหานักแสดง

ในการพิจารณาสรรหานักแสดงผู้ที่เหมาะสมมาสวมบทบาทตัวละครแต่ละตัว ผู้คัดเลือกนักแสดงจะมีเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาคือ ความสามารถทางการแสดงของนักแสดง และบุคลิกลักษณะ เพศ วัย รูปพรรณสัณฐานที่ใกล้เคียงกับตัวละคร หากมีนักแสดงที่มีคุณสมบัติตรงหรือใกล้เคียงกับที่ผู้คัดเลือกได้ตั้งไว้มากกว่า 1 คน ผู้คัดเลือกก็จัดลำดับตามความเหมาะสมกับบทบาทจากมากไปหาน้อย หลังจากนั้นจึงจะตัดสินใจคัดเลือกอีกครั้งเป็นขั้นสุดท้าย

3. การตัดสินใจคัดเลือกนักแสดง

ผู้มีหน้าที่คัดเลือกนักแสดงแต่ละคน จะมีภาพตัวละครและนักแสดงที่เหมาะสมกับบทบาทนั้นอยู่ในใจ ซึ่งในขั้นตอนของการพิจารณาสรรหานักแสดงที่น่าจะเหมาะสมกับบทบาท ผู้คัดเลือกนักแสดงก็จะเสนอชื่อของนักแสดงเพื่อเป็นตัวเลือก และตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกนักแสดงที่เหมาะสมกับบทบาทมากที่สุด โดยนักแสดงนำผู้สวมบทบาทตัวละครหลักจะถูกพิจารณาและคัดเลือกก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อนำรายชื่อนักแสดงนำไปเสนอให้ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์พิจารณา เนื่องจากผู้ผลิตและสถานีโทรทัศน์ถือเป็นจุดขายที่สำคัญของละครโทรทัศน์ หากเลือกนักแสดงที่น่าน่าสนใจ โอกาสที่ละครจะได้รับความนิยมก็มีสูง

หลังจากที่ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์มีความเห็นชอบและอนุมัติรายชื่อนักแสดงผู้สวมบทบาทตัวละครหลักแล้ว ผู้คัดเลือกนักแสดงระดับบริษัทผู้ผลิตจึงจะดำเนินการพิจารณาสรรหานักแสดงผู้สวมบทบาทตัวละครสมทบและตัวละครประกอบอื่นๆ และตัดสินใจคัดเลือกนักแสดงที่เหมาะสมกับการสวมบทบาทตัวละครแต่ละตัวมากที่สุด

ในกรณีของบริษัทผู้ผลิตละครที่เช่าช่วงเวลาของสถานีโทรทัศน์ ไม่ได้รับจ้างผลิต สามารถดำเนินการพิจารณาและคัดเลือกนักแสดงไปได้ตามลำดับขั้นตอนและความสำคัญของบทบาทตัวละคร โดยผู้มีอำนาจตัดสินใจสูงสุด คือ ผู้บริหารบริษัทนั่นเอง

ดังนั้น โดยสรุปแล้วขั้นตอนการคัดเลือกนักแสดงเพื่อสวมบทบาทตัวละคร จึงแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนหลักดังกล่าว แต่วิธีการและรายละเอียดของการคัดเลือกนักแสดงของแต่ละบริษัทอาจแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยตามรูปแบบการทำงาน ขนาดขององค์กร และลักษณะการดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์ของบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์

อิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดง

ภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบมีอิทธิพลตั้งแต่ขั้นตอนการตีความลักษณะตัวละคร ผู้คัดเลือกนักแสดงจะศึกษาลักษณะตัวละครเบื้องต้นจากบทประพันธ์และบทโทรทัศน์ จากนั้นจึงตีความตามความเข้าใจของตนเองอีกครั้งว่าตัวละครตัวนั้นมีลักษณะอย่างไร หรือควรมีลักษณะอย่างไร ลักษณะภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวละคร ไม่ว่าจะ เป็นภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบที่ได้ระบุไว้ในตาราง ก็เป็นภาพในใจของผู้คัดเลือก ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการรับรู้และประสบการณ์ของตัวผู้คัดเลือกเอง นอกจากนี้ยังสะท้อนมุมมอง ความคิด และทัศนคติของผู้คัดเลือกที่มีต่อคนกลุ่มต่างๆได้เป็นอย่างดี

อิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในขั้นตอนการตัดสินใจคัดเลือกนักแสดง เกิดขึ้นจากการตีความลักษณะตัวละครของผู้คัดเลือก และใช้ลักษณะของภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวละครนั้น เป็นตัวเทียบเคียงกับลักษณะภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวนักแสดง หากนักแสดงมีภาพตัวแทนที่สัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวละคร ประกอบกับความสามารถทางการแสดง รวมถึงมีปัจจัยเงื่อนไขอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง นักแสดงผู้นั้นก็จะถูกพิจารณาคัดเลือกให้สวมบทบาทตัวละครที่เขามีลักษณะใกล้เคียงนั่นเอง

ภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวนักแสดง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการคัดเลือก ก็มีทั้งภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบเช่นกัน กล่าวคือ

ภาพแบบฉบับ (types) เป็นภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวนักแสดงมากที่สุด เป็นบุคลิกลักษณะโดยทั่วไปหรือเฉพาะตัวของนักแสดงผู้นั้น เป็นลักษณะที่ปรากฏให้คนรอบข้างเห็นหรือสังเกตได้ตามปกติ และไม่ขัดแย้งกับความเป็นจริง แต่ลักษณะดังกล่าวไปสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับภาพตัวแทนที่ปรากฏในตัวละคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพตายตัว (Stereotypes) ของตัวละคร การคัดเลือกตามลักษณะที่นักแสดงเป็นเช่นนั้น โดยพิจารณารูปร่าง หน้าตาหรือบุคลิกที่ตรงกับภาพตัวละครที่ผู้คัดเลือกได้สร้างไว้ มากกว่าการพิจารณาความสามารถทางการแสดงเป็นหลักใหญ่ เรียกว่า Typecasting

ภาพตายตัว (Stereotypes) เป็นภาพที่เกิดจากการนำเสนอภาพแบบฉบับหรือภาพลักษณะของนักแสดงผู้นั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า หรือนักแสดงผู้นั้นสวมบทบาทลักษณะเดิมบ่อยครั้งจนผู้ชมจดจำและคุ้นเคย

ภาพต้นแบบ (Archetypes) เป็นภาพที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการยอมรับจากผู้ชมให้นักแสดงผู้นั้นเป็นต้นแบบของตัวละครลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้มีนักแสดงซึ่งมีลักษณะภาพต้นแบบ คือ พิชมัย วิไลศักดิ์ ที่เป็นภาพต้นแบบของสตรีผู้สูงศักดิ์ ร่ำรวย สหรัถดิ้งคปริษา วังเป็นภาพต้นแบบของพระเอกละครแนวโรแมนติก-คอมเมดี้ ผู้แสนอบอุ่น และนภาพร หงส์สกุล ซึ่งเป็นภาพต้นแบบของคนใช้เก่าแก่ผู้จงรักภักดีกับเจ้านาย

การคัดเลือกนักแสดงที่ได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากภาพตัวแทนทั้ง 3 ระดับ คือ ภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบ เป็นสิ่งที่จำเป็นและหลีกเลี่ยงได้ยาก เนื่องจากภาพตัวแทนทั้ง 3 ระดับ จะเป็นตัวช่วยในการสื่อสารกับผู้ชม โดยเฉพาะภาพตายตัว ซึ่งเหมือนเป็น “สูตรสำเร็จ” ที่ทำให้ผู้ชมเข้าใจลักษณะตัวละครได้ง่ายและรวดเร็ว โดยผ่านการสวมบทบาทของนักแสดงที่มีความสามารถ และ/หรือมีลักษณะภาพตัวแทนที่สอดคล้องกับลักษณะของตัวละคร ทำให้การสื่อสารกับผู้ชมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ด้วยความเคยชินในการทำงานคัดเลือกนักแสดง ซึ่งเสมือนเป็นกิจวัตรของผู้ทำการคัดเลือก ประกอบกับเวลาอันจำกัดในการเตรียมการก่อนการผลิตละครโทรทัศน์ นักแสดงไม่ได้มีการซักซ้อมการแสดงอย่างเข้มข้นมากนัก ดังนั้น การคัดเลือกนักแสดงที่มีลักษณะภาพตัวแทนสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับตัวละคร หรือเคยสวมบทบาทลักษณะนั้นๆ มาก่อน จึงเป็นประโยชน์ในการช่วยเสริมสร้างให้ตัวละครและเรื่องราวในละครมีความสมจริงและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบ มีอิทธิพลในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ โดยส่วนใหญ่เป็นอิทธิพลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกนักแสดงร่วมกับความสามารถทางการแสดง และปัจจัยเงื่อนไขอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้ผลิตกับนักแสดง งบประมาณ นโยบายทางการตลาดของสถานีโทรทัศน์และบริษัทผู้ผลิต ตารางการทำงานและอุปนิสัยส่วนตัวนักแสดงเอง นอกจากนี้ปัจจัยเงื่อนไขเหล่านั้น ยังสามารถส่งผลให้ภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบ ไม่มีอิทธิพลใดๆเลยในการคัดเลือกนักแสดงได้เช่นกัน

อิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพตายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดง จึงถูกควบคุมโดยปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ และอาจเป็นไปได้ที่จะมีปัจจัยเงื่อนไขแตกต่างกันไปตามกรณีของการคัดเลือกนักแสดงในละครแต่ละเรื่องนั่นเอง

ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิธีการคัดเลือกนักแสดงเพื่อสวมบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน – กันยายน 2547 ซึ่งในช่วงที่เก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ละครโทรทัศน์ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ได้จบไปก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ผู้คัดเลือกนักแสดง นอกจากนี้การคัดเลือกนักแสดงละครแต่ละเรื่อง ก็ผ่านพ้นไปเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6-12 เดือนก่อนละครออกอากาศ ทำให้ผู้คัดเลือกนักแสดงต้องทบทวนความทรงจำเกี่ยวกับการคัดเลือกนักแสดงครั้งนั้น และในหลายกรณีพบว่า ผู้คัดเลือกจดจำตัวละครบางตัว รวมถึงนักแสดงผู้สวมบทบาทนั้นไม่ได้ โดยเฉพาะตัวละครประกอบและนักแสดงประกอบ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ได้พยายามหาข้อมูลและรายละเอียดของตัวละครและนักแสดงผู้สวมบทบาทในแต่ละเรื่องให้ได้มากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของภาพแบบฉบับ ภาพถ่ายตัว และภาพต้นแบบในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย ซึ่งเน้นในเชิงผู้ผลิตและกระบวนการผลิต ดังนั้นเพื่อความเข้าใจในประเด็นเกี่ยวกับ “ภาพตัวแทนของตัวละครในละครโทรทัศน์” อย่างรอบด้านมากขึ้น จึงควรจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ภาพตัวแทนที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ของกลุ่มผู้ชมว่ามีความสอดคล้องกับภาพที่ผู้ผลิตต้องการสื่อสารไปยังผู้ชมหรือไม่ และผู้ชมพึงพอใจกับภาพที่รับรู้มากน้อยเพียงใด

นอกจากนั้น ควรจะมีการศึกษาการคัดเลือกนักแสดงแบบ Typecasting อย่างลึกซึ้ง ว่ามีปรากฏมากน้อยเพียงใดในการคัดเลือกนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย และการคัดเลือกนักแสดงแบบ Typecasting ส่งผลกับการพัฒนาคุณภาพและความสามารถทางการแสดงของนักแสดงหรือไม่อย่างไร